

Δ. Ι. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΟΥΡΟΥ

Καθηγητού τῆς Μουσικῆς
εἰς τὴν Ριζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν *Οἰωνία τὸ μυστήριον*

ΟΙ ΔΙΔΑΞΑΝΤΕΣ ΜΟΥΣΙΚΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ Ρ.Ε.Σ.

1844 - 1980

ΑΘΗΝΑΙ 1982

Δ. Ι. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΟΥΡΟΥ

Καθηγητοῦ τῆς Μουσικῆς
εἰς τὴν Ριζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν

Τιμητική πρόσφεση
επί της Α. Νοτιαδάσσος
με σημείωση
Ελληνικής Λαϊκής Μουσικής
17-3-84

ΟΙ ΔΙΔΑΞΑΝΤΕΣ ΜΟΥΣΙΚΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ Ρ.Ε.Σ.

1844 - 1980

ΑΘΗΝΑΙ 1982

ΟΙ ΔΙΔΑΞΑΝΤΕΣ ΜΟΥΣΙΚΗΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ Ρ. Ε. Σ.

1844 - 1980

Έπι δεκαοκταετίαν διδάσκων εἰς τὴν Ρ.Ε.Σ τὴν Βυζ. Μουσικήν και ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἑκδοθέντος ἥδη Α' τόμου τῆς «Ριζαρείου Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας» (Αθῆναι 1978), περιοδικοῦ συγγράμματος τῆς Ρ.Ε.Σ, εἰς τὸ δοποῖον ἀντικατοπτρίζεται ἡ καθόλου δραστηριότης αὐτῆς και ἀναπτύσσονται θέματα Ἐκκλησιαστικῆς Παιδείας, ἥσθάνθην ἵεράν ὑποχρέωσιν νὰ συλλέξω στοιχεῖα και πληροφορίας και ἀμυδρᾶς νὰ σκιαγραφήσω, ὅση μοι δύναμις, τοὺς διδάξαντας τὴν Βυζαντινὴν Μουσικὴν ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ρ.Ε.Σ., μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, ἀποτίων τοιουτοτρόπως φόρον τιμῆς εἰς τοὺς προκατόχους μου, ἵδια εἰς τοὺς πρώτους διδάξαντας εἰς τὴν Ρ.Ε.Σ. κατὰ τὸ νέον μουσικὸν γραφικὸν σύστημα τῶν τριῶν διδασκάλων Γρηγορίου, Χουρμουζίου και Χρυσάνθου, τῶν δοποίων τὰ πολύσεπτα δνόματα δι' ἐγκωμίων γεραίρονται και ἀνευφημοῦνται ως διασώσαντα τὸ ἱερὸν τῶν Πατέρων ἡμῶν κειμήλιον, τὴν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικήν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνάρξεως τῆς λειτουργίας τῆς Ρ.Ε.Σ. (1844) ἥρχισε νὰ διαδίδεται ἡ Βυζ. Μουσικὴ και εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ πρῶτα βήματα ἀναπτύξεως τοῦ νέου πνευματικοῦ ἡμῶν βίου και μάλιστα ὑπὸ δυσμενεῖς συνθῆκας, δεδομένου ὅτι ὁ ἐκ δυσμῶν πολιτισμός, εἰσρέων δίκην χειμάρρου, ἥρχισε νὰ μολύνῃ εὐγενεῖς κληρονομίας τοῦ Γένους.

Πολλοὶ μουσικοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἰς τὴν ἐσπερίαν παροικήσαντες,

ἀπεπειράθησαν νὰ διαρρυθμίσουν τὴν Βυζ. Μουσικήν, ὅπως :

1) **Ο Γεώργιος Λέσβιος.** Οὗτος ἐπεχείρησε τὴν ἀπλοποίησιν τῆς Βυζ. Μουσικῆς σημειογραφίας (1818). Τὸ σύστημά του παραδεχθεῖσα ἡ Κυβέρνησις Καποδιστρίου ἴδρυσε Μουσικὴν Σχολὴν ἐν Αἰγίνῃ καὶ δι^επισήμων διαταγμάτων καθώριζε τὰ σχετικὰ πρόδη τὴν διδασκαλίαν, τὰς σπουδὰς καὶ τὴν μισθοδοσίαν τοῦ διδάσκοντος. Τὸ Λέσβιον αὐτὸ σύστημα ἀπεδοκιμάσθη ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας δι^ε ἐγκυκλίου τὸ έτος 1846.

2) **Ο Ιωάννης Χατζῆς Νικολάου Χαβιαρᾶς.** Χῖος τὴν καταγωγήν, πρωτοψάλτης τῆς ἐν Βιέννῃ Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Τριάδος καὶ Καθηγητὴς τῶν ἐλληνικῶν, πρῶτος μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἐπεχείρησε νὰ τονίσῃ διὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς ἀρμονικούς ἐκκλ. ὅμνους. Τῇ βοηθείᾳ τοῦ B. Randhartinger ἔγραψεν ἐκκλ. ὅμνους δι^ε ἀνδρικοπαιδικὸν χορὸν καὶ τὸ 1844 παρουσιάσθη διὰ πρῶτην φοράν ἡ τοιαύτη μεταρρύθμισις.

3) **Ο Ανθίμος Νικολαΐδης.** Τεροδιάκονος — διὰ τὸν ὁποῖον θὰ ἔδωμεν κατωτέρω — μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Gottfried Prayer ἐξέδωσε τὸ 1845 ἐν Βιέννῃ διαφόρους ἀρμονικούς ἐκκλ. ὅμνους.

Τὸ 1836, τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, παρόντος τοῦ βασιλέως Ὁθωνος, ἐγένετο ἀπόπειρα εἰσαγωγῆς τῆς τετραφώνου μουσικῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Αὕταὶ αἱ τάσεις διαρρυθμίσεως τῆς Βυζ. Μουσικῆς ὑπῆρχον τότε εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰδικῶς εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου οἱ δλίγοι Ἀθηναῖοι κατώκουν πέριξ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἡ μουσικὴ ἀνάπτυξις ἦτο ὑποτυπώδης. Ἐπεκράτει ἀκόμη δ βαρύς, μακρόσυρτος καὶ ἀποχαυνωτικὸς «ἄ μ α ν ἐ ζ» τοῦ τούρκου δυνάστου. Εἰς τὸν ἄχαριν καὶ ἄκομψον ἥχόν του ἐτονίζοντο τὰ ἐλάχιστα πρῶτα τραγούδια τοῦ ἐλευθέρου πλέον ἐλληνικοῦ λαοῦ.

Λόγιοι, ποιηταί, μουσικοί, συνέρρεον εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐκ πάσης παροικίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ, κατὰ τὰ πρῶτα τριάκοντα ἔτη τοῦ ἐλευθέρου βίου. Πραγματικὴ πρωτεύουσα ἦτο ἡ Κωνσταντινούπολις.

Εἰς τὸ Ἱάσιον ἴδρυθη τὸ ἔτος 1816 Μουσικὴ Σχολή, εἰς τὸ Βουκουρέστιον καὶ τὴν Ὀδησσὸν τὸ 1818 ἐπίσης. Τὸ 1837, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ὁθωνος, ἴδρυθη ἡ Ψαλτικὴ Σχολὴ καὶ δλίγον βραδύτερον ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ περιελήφθη εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τοῦ Διδασκαλείου.

Ὑπὸ τοιαύτας μουσικάς συνθήκας ἥρχισεν εἰς τὴν P.E.S. νὰ διδάσκεται ὑποτυπωδῶς ἡ Βυζαντινὴ Μουσική.

Διὰ τοὺς πρώτους διδάξαντας δὲν ἥδυνήθημεν νὰ συλλέξωμεν παρὰ ἐλάχιστα στοιχεῖα.

Οι περισσότεροι τῶν ἀποφοίτων τῆς Ρ.Ε.Σ. εἰς τὰς μαθητικάς των ἀναμνήσεις ἀναφέρουν μὲν δέος καὶ σεβασμὸν τὰ δόνόματα τῶν διδασκάλων των, ὡς πηγῶν ζωηρᾶς μορφωτικῆς, μουσικῆς, φιλολογικῆς, πατριωτικῆς, θρησκευτικῆς καὶ ἡθικῆς ἐπιδράσεως. Ἀναφέρουν ἐπίσης ὅτι παραμένει ἀνεξίτηλος εἰς τὰ ὅτα των ἡ θεία ψαλμῳδία εἰς τὸν Ἡ. Ναὸν τῆς Σχολῆς, ὁ δόποιος εἴδε λαμπρὰς ἡμέρας δόξης. Προσεποίει μεγάλην τιμὴν ὁ εἰς τὸν Ναὸν αὐτὸν ἐκκλησιασμός, εἰς τὸν δόποιον ἐκκλησιάζετο ἡ πνευματικὴ καὶ κοσμικὴ ἀριστοκρατία τῶν Ἀθηνῶν τῆς ὥραιας ἐκείνης ἐποχῆς.

Ἄπο τῆς συστάσεως τῆς Ρ.Ε.Σ. ἐδίδαξαν τὴν Βυζ. Μουσικὴν οἱ :

Μερσιάδης Ἰωακείμ. Ἱερομόναχος, οἰκονόμος τῆς Σχολῆς. Ἐδίδαξε μουσικὴν καὶ ἔτερα μαθήματα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1844-1846.

Ολύμπιος Ἄνθιμος Ἱερομόναχος, οἰκονόμος τῆς Σχολῆς. Ἐδίδαξε Βυζ. Μουσικὴν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1844-1852. Εἶχε σπουδάσει εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης. Ἡτο καλλίφωνος καὶ ἐγκρατῆς τῆς Βυζ. Μουσικῆς. Ἐγραψε καὶ σύγγραμμα περὶ αὐτῆς, τὸ δόποιον δυστυχῶς δὲν διεσώθη μέχρις ήμῶν. Ἐχειροτονήθη ἱερεὺς ἐν τῷ Ἡ. Ναῷ τῆς Ρ.Ε.Σ., τὴν 25 Δεκεμβρίου 1852, καὶ τὴν 26 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος Ναυπακτίας καὶ Εύρυτανίας. Ἀπεβίωσε τὴν 2 Ἀπριλίου 1881. Ἐδώρησεν εἰς τὴν Ἱεράν Μονὴν Παναγίας Τατάρνης (Εύρυτανίας) τὴν βιβλιοθήκην του ἐξ 600 περίπου τόμων ἴστορικῶν, φιλοσοφικῶν, θεολογικῶν καὶ ἄλλων συγγραμμάτων.

Μοσχάτος Ἀντώνιος. Εῖς ἑκ τῶν πρώτων 10 ἐγγραφέντων μαθητῶν τὴν 15 Μαΐου 1844. Ἐκ Τήνου καταγόμενος ἀπεφοίτησε τῆς Ρ.Ε.Σ. τὸ ἔτος 1848 καὶ διετέλεσε μετέπειτα Καθηγητὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Γυμνασίου ἐκπαιδευθεὶς εἰς Γερμανίαν. Ἐδίδαξε μέχρι τοῦ ἔτους 1849 Μουσικήν, Ἰχνογραφίαν καὶ Καλλιγραφίαν.

Καλαγάνης Γρηγόριος. Ἀρχιμανδρίτης, ἐξ Ἅγιαστου Λέσβου. Τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη εἰς τὴν γενέτειράν του. Νεώτατος μετέβη εἰς Κων/πολιν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν του. Ἐκεῖ ἐφοίτησεν εἰς τὴν περιφημον Γ' Πατριαρχικὴν Μουσικὴν Σχολὴν¹ καὶ ἐξέμαθε τὴν Βυζ. Μουσικήν, ἐπιδοθεὶς μετὰ ζήλου εἰς τὴν μελέτην αὐτῆς.

1. Ἰδρύθη τὸ ἔτος 1815 καὶ διελθθη τὸ 1821. Ἐδίδαξαν εἰς αὐτὴν οἱ τρεῖς ἐφευρέται τοῦ νέου μουσικοῦ γραφικοῦ συστήματος. Τὸ πρακτικὸν μέρος ἐδίδαξαν ὁ Γρηγόριος Λαμπαδάριος καὶ ὁ Χουρμούζιος, χαρτοφύλαξ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, τὸ δὲ θεωρητικὸν ὁ Ἀρχιμανδρίτης Χρύσανθος ὁ ἐκ Μαδύτων, ὁ μετέπειτα Μητροπολίτης Προύσης.

Πανθομολογούμενως ἡ εἰρημένη Σχολὴ ὠφέλησε τὰ μέγιστα τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος. Ἐλειτούργησεν εἰδοκιμώτατα ἐπὶ ἔξαετίαν, πλουσίους καρπούς ἀποδώσασα.

Έχειροτονήθη ιερεὺς ἐν Κων/πόλει καὶ ἔχειροθετήθη ὀργότερον εἰς Ἀρχιμανδρίτην.

Ἐκ Κων/πόλεως μετέβη εἰς Μόναχον καὶ ἔπειτα εἰς Βιέννην, ὅπου ἔχρημάτισεν ιερεὺς τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῆς ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς κοινότητος, διδάξας εὐδοκιμώτατα καὶ τὴν Βυζ. Μουσικὴν ἐν τῇ αὐτόθι μουσικῇ Σχολῇ, συμπληρώσας καὶ τὰς σπουδάς του.

Εἰς τὴν Βιέννην ἐδημοσίευσε κατὰ μετάφρασιν ἐκ τῆς Γερμανικῆς τὸ σύγγραμμα «Ἀπάνθισμα τῶν ιερῶν γραφῶν» (Βιέννη 1819). Τοῦτο ἔξεδόθη τὸ τρίτον εἰς τόμους τρεῖς ἐν Ἀθήναις τὸ ἔτος 1865 καὶ ἐδιδάσκετο τότε καὶ εἰς τὴν Ρ.Ε.Σ.

Ἐκ Βιέννης μετά τινα ἔτη ἥλθεν εἰς τὴν πατρίδα του Ἀγιάσσον, ἔχων κατὰ νοῦν νὰ ἴδρυσῃ φιλανθρωπικὰ καταστήματα πρὸς ἀνακούφισιν τῶν πασχόντων. Ἡ προσπάθειά του αὐτὴ προσέκρουσεν εἰς τὰς παραλόγους ἀπαιτήσεις τῶν δημογερόντων καὶ ἔνεκα τούτου ἐγκατέλειψε τὴν Ἀγιάσσον καὶ ἥλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας.

Τὸ 1850 διὰ Β. Διατάγματος, προτάσει τοῦ Δ. Συμβουλίου τῆς Ρ.Ε.Σ., διωρίσθη Διευθυντὴς αὐτῆς καὶ ἐδίδαξε καὶ τὴν Βυζ. Μουσικὴν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1850-1852.

Τὴν 22 Αὐγούστου 1852 ἐθεώρησεν ἑαυτὸν ὑποχρεωμένον νὰ παραιτηθῇ λόγῳ θιλιβερῶν ἐπεισοδίων τῶν μαθητῶν, ἔξωθεν ἐσκεμμένως ὑποκινουμένων.

Ἡ ἀγάπη τοῦ Γρ. Καλαγάνη πρὸς τὴν Σχολὴν καὶ μετὰ τὸ ἐπεισόδιον, ἐκ τοῦ ὁποίου πολλὰς πικρίας ἐποτίσθη, παρέμεινεν ἀμείωτος καὶ δὲν ἀπεγοητεύθη ἔξ αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἔξηκολούθει νὰ ἐνισχύῃ τὸ ἔργον τῆς Σχολῆς. Ἔνδειξις τῆς εἰλικρινοῦς καὶ βαθείας πρὸς τοὺς σκοποὺς τῆς Σχολῆς ἐκτιμήσεως ὑπῆρξεν ἡ διαθήκη του, εἰς τὴν διοίαν δρίζονται τὰ ἔξῆς :

«Α' Ἐστω μοι κληρονόμος ἡ Ἐκκλ. Ριζάρειος Σχολὴ τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν τῆς ἴδρυσεως τῆς ὁποίας βαθέως ἐκτιμῶ, εὐχόμενος τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ κλήρου.

B' Γ' Δ' Ε' ΣΤ' Ζ'

Συνετέλεσε διὰ τῶν μαθητῶν της νὰ κατασκευασθοῦν ἐν Κων/πόλει τυπογραφικοὶ μουσικοὶ χαρακτῆρες καὶ οὕτως ἀπηλλάγησαν οἱ κατόπιν μουσικοὶ τοῦ κόπου τῆς ἀντιγραφῆς.

Οἱ ἐκ τῆς Σχολῆς ταύτης ἔξελθόντες ἵκανάτατοι μουσικοὶ διεσπάρησαν εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ εἰς διαφόρους Ἑλληνικάς παροικίας. Ἰδρυσαν μουσικάς Σχολάς καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν διάδοσιν τῆς Ἐκκλ. μουσικῆς.

Ἡ ἐν τῇ Σχολῇ διδασκαλία ἦτο διετής, οἱ δὲ τελειόφοιτοι ἐλάμβανον δίπλωμα διδασκάλου τῆς μουσικῆς.

Η' 'Η εἰρημένη Σχολὴ θέλει προσκαλεῖ ἐκ τῆς πατρίδος μου δύο νέους, ήνα σπουδάσωσι τὰ ἐν αὐτῇ διδασκόμενα μαθήματα, διανύοντες τὸν πρὸς τοῦτο ὥρισμένον χρόνον· μετὰ τὴν ἔξιδον αὐτῶν θέλει προσκαλεῖ δύο ἄλλους καὶ οὕτως ἐφεξῆς.

Οὕτω δαπάναις τοῦ κληροδοτήματος πλεῖστοι πτωχοί, ἐκ τῶν ἀρίστων, εὐφυεστέρων καὶ ἡθικωτέρων νέων ἐξ Ἀγιάστου, μορφωθέντες ἐγκυκλοπαιδικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς ἐξῆλθον μετὰ πενταετῆ φοίτησιν εἴτε ὡς διδάσκαλοι, εἴτε ὡς Ἱερεῖς, εἴτε καὶ ὡς ἐπιστήμονες μεταλαμπαδεύσαντες τὰ φῶτα εἰς Ἀγιάστον ἢ ἀλλαχοῦ, καταστάντες οὕτω πολύτιμοι ὑπηρέται τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος. Ἀπέθανε τὸ ἔτος 1872.

Κηρύκου Κων/νος. Ἐδίδαξε μουσικὴν εἰς τὴν Ρ.Ε.Σ. ἀπὸ τοῦ ἔτους 1853-1857. Ἐφοίτησεν εἰς τὴν προαναφερθεῖσαν Γ' Πατριαρχικὴν Μουσικὴν Σχολήν. Ἐπὶ 40ετίαν ἔψαλλεν εἰς διάφορα μέρη. Ἐπὶ Καποδιστρίου ἐδίδαξε τὴν μουσικὴν εἰς Ναύπλιον, εἴτα εἰς Σύρον καὶ ἀκολούθως εἰς Ἀθήνας. Διετέλεσε Καθηγητὴς τῆς μουσικῆς καὶ ἐν τῷ Διδασκαλείῳ Ἀθηνῶν.

Νικολαΐδης Ἀνθιμος. Ἱεροδιάκονος. Ἐδίδαξεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1857-1860. Ἐγεννήθη ἐν Γανοχώρᾳ, χωρίον τῆς ἐπαρχίας Πιερίας. Ἐγκρατὴς τῆς Βυζ. Μουσικῆς ἐξέμαθεν αὐτήν, εἰς τὴν ἐν Κων/πόλει Γ' Πατριαρχικὴν Σχολήν, καὶ ἐν μέρει τὴν Εὐρωπαϊκήν.

Προσκληθεὶς ἐκ Κων/πόλεως τὸ ἔτος 1818 εἰς Ὁδησσὸν ἐδίδαξε τὴν Βυζ. Μουσικὴν εἰς τὴν ἐκεῖ ἀρτισύστατον Μουσικὴν Σχολήν. Μετέπειτα ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Βιέννην, ἐνθα διηγήθυνε τὸν μουσικὸν χορὸν τοῦ ἴεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου.

Ἀκολουθήσας τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰωάννου Χατζῆ Νικολάου Χαβιαρᾶ μετέγραψεν εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν τὰς ἐκκλησιαστικὰς μελῳδίας καὶ συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ Γερμανοῦ μουσικοδιδασκάλου τῆς Βιέννης Gottfried Prayer, διὰ τὴν ἀρμονικὴν ἐπεξεργασίαν αὐτῶν, ἐξέδωσε τρίτομον ἀνθολογίαν μουσικὴν «Ὑμνοι Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας» διὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς παρασημαντικῆς.

Εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς τριτόμου αὐτῆς ἀνθολογίας τοὺς γράφει: «ἐξετέλεσα ἔργον θεοφιλὲς καὶ ὀφέλιμον εἰς τὸ γένος μου, δι' ὅπερ καὶ ἐμόχθησα χρόνους πολλοὺς καὶ πολλὰ χρήματα ἐδαπάνησα» καὶ «ἡ λεπτὴ οὐσία τοῦ βαλαντίου μου ἐξεκενώθη εἰς δαπάνας ἔργων καὶ ἀγώνων τῆς ἐκκλ. μουσικῆς μας καὶ ἐπέκειτο παρὰ μικρὸν κίνδυνος ἀνατροπῆς τραπέζης» καὶ «ἐψάλλομεν δημοσίᾳ πληθούσης τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τὰ ἄσματα τῆς θείας Λειτουργίας ἡμῶν εἰς μέλος τετράφωνον μὲν καὶ θελκτικόν, πνέοι

δὲ ὅλως δὶ’ ὅλου πνεῦμα πάτριον, καὶ ἐμφαῖνον τὸν ἀρχέτυπον τῆς ἀνατολικῆς
Ἐκκλησίας χαρακτῆρα σῶν καὶ ἀκέφαιον».

Τὸ Α' Μέρος ἔξεδόθη τὴν 24-9-1845 καὶ περιέχει ὅμνους τῆς Θείας
Λειτουργίας.

Τὸ Β' Μέρος ἔξεδόθη τὴν 30-1-1847 καὶ περιέχει Ἀπολυτίκια καὶ Κον-
τάκια Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν, Ἀπολυτίκια ἑορταζομένων
Ἀγίων, Εἰσοδικά, καὶ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ.

Τὸ Γ' Μέρος ἔξεδόθη τὴν 2-10-1847 καὶ περιέχει Εἱρμοὺς τῆς Θ' Ὡδῆς
τῶν ψαλλομένων ἀντὶ τοῦ Ἀξιόν ἐστιν, Τρισάγιον, Τὸν Σταυρόν Σου προ-
σκυνοῦμεν, Ὅσοι εἰς Χριστόν, Χερουβικά, Λειτουργίαν τοῦ Μ. Βασιλείου,
Κοινωνικά, Λειτουργίαν τῶν Προηγιασμένων, τὰς ἀκολουθίας Ἀρραβδ-
νος, Στεφανώματος καὶ τὴν Νεκρώσιμον.

Ἐλθόν μετὰ ταῦτα εἰς Ἀθήνας, διετέλεσε Καθηγητὴς τῆς Μουσικῆς
εἰς τὴν Ρ.Ε.Σ. ἀπὸ τοῦ 1857-1860, διαδεχθεὶς τὸν Κωνσταντίνον Κηρύκου.

Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1865.

Μαντζαβίνος Γεράσιμος Ἰερεύς. Ἐδίδαξεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1861-1885.
Υἱὸς τοῦ ιερέως Ἀνδρέου ἐξ Ἀργοστολίου, ἐγεννήθη εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΙ^{ου}
αἰῶνος.

Ἡτο διάσημος ιεροφάλτης, ἐγκρατέστατος τῆς ἐκκλ. μουσικῆς καὶ
καλλιφωνότατος, ψάλλων κατὰ τὸ ἴδιόρρυθμον ὑφος τῶν Ζακυνθίων.

Ἐπί τινα ἔτη διετέλεσεν ἀρχιδιάκονος καὶ ιερογραμματεὺς τοῦ Μη-
τροπολίτου Κεφαλληνίας Σπυρίδωνος Κοντομιχάλου.

Γνώστης καὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς καὶ τοῦ συστήματος Ἰωάννου
Χατζῆ Νικολάου Χαβιαρᾶ, εἰσήγαγεν ἐν τῇ ἐκκλ. μουσικῇ τῆς νήσου Κε-
φαλληνίας πολλὰ μέλη εὐρωπαϊκῆς, τὰ διόποια ἐπεβλήθησαν, ψάλλονται
ἀκόμη καὶ σήμερον, ἀφορμήν λαβόντες ἔκ τινων συνθέσεων τοῦ διδασκάλου
του Δαφαράνα. Ἡτο εὐφάνταστος καὶ πολυγραφώτατος. Μετὰ τὴν ἔνωσιν
τῆς Ἐπτανήσου ἐγκατεστάθη ἐν Ἀθήναις, ὅπου προήχθη εἰς Ἀρχιμανδρί-
την, διοιτσθεὶς Καθηγητὴς τῆς ἐκκλ. μουσικῆς εἰς τὴν Ρ.Ε.Σ. καὶ ὑπηρε-
τήσας ἐν αὐτῇ ἐπὶ 24ετίαν.

Ο πρόην ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν Ἀθανάσιος Εὐταξίας εἰς τὰς
μαθητικάς του ἀναμνήσεις ἐκ τῆς Ρ.Ε.Σ. τῶν ἔτων 1863-1867 γράφει : «Ἐκκλ.
μουσικὴν ἐδίδασκεν δὲ Ἀρχιδιάκονος Γεράσιμος Μαντζαβίνος, ὅστις ἔ-
ψαλλεῖν καὶ ἐν τῷ ναῷ τῆς Σχολῆς κατὰ τὸ ἴδιόρρυθμον τῶν Ζακυνθίων
ὑφος, ὅπερ καθίστα ἀπεχθὲς τὸ ρινόφωνον αὐτοῦ».

Ἐγραψεν ἀνωνύμως εἰς τὸν «Αἰῶνα» τῶν Ἀθηνῶν διατριβάς τινας τὸ
ἔτος 1870, ὑποστηρίζων τὸ σύστημα τῆς τετραφωνίας τοῦ Ἰωάννου Χατζῆ
Νικολάου Χαβιαρᾶ.

Ἀφῆκεν ἀνέκδοτον, ἐπιμελῶς ἐρανισθέντα, χρονολογικὸν κατάλο-

γον τῶν Ἐπισκόπων καὶ Πατριαρχῶν Κων/πόλεως μέχρι τοῦ 1834, τοῦ δόποίου τὴν μέλλουσαν ἔκδοσιν ἀνήγγειλε τὸ 1857. Ἐμελοποίησεν δῆλας σχεδὸν τὰς ἀκολουθίας μετὰ πρωτοτυπίας, ἐμπνεύσεως καὶ σεμνῆς χάριτος.

Τὸ ἔτος 1885 ὑπῆρξεν εἰσηγητὴς ἐπὶ τῆς κρίσεως μουσικῶν βιβλίων εἰς τὴν Διεύθυνσιν Χριστιανικῶν Ἀρχαιοτήτων τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, δύος φαίνεται ἀπὸ μουσικῶν βιβλίων «Ἐέρμοιλόγιον» τοῦ Ἀνδρέου Τσικνοπούλου τοῦ ἔτους 1885.

Τὸ ἔτος 1891 ἐδώρησεν εἰς τὴν P.E.S. ἀριθμὸν Ἱερῶν σκευῶν καὶ συγγραμμάτων.

Ἀπέθανε τὸ ἔτος 1891 ἐν Ἀθήναις καὶ ἐτάφη πλησίον τοῦ παλαιοῦ Ναοῦ τῆς P.E.S.

Σακελλαρίδης Ἰωάννης τοῦ Θεοφάνους. Ὁ μουσικὸς κολοσσός, ὁ ὑμνῳδὸς τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, διετέλεσε δύο περιόδους Καθηγητὴς μουσικῆς εἰς τὴν P.E.S. 1885 - 1888 καὶ 1893 - 1903. Ἐδημιούργησε κρατερὰν παράδοσιν καὶ σταθμὸν εἰς τὴν ἴστορίαν τῆς μουσικῆς ὡς ἄριστος ἐκτελεστὴς καὶ ἀξιόλογος συγγραφεὺς, ὑψίστας ὑπηρεσίας προσενεγκῶν εἰς τὸ Ἐθνος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν.

Υἱὸς τοῦ Ἱερέως Θεοφάνους Σακελλαρίδου, ἐγεννήθη τὸ 1853 εἰς τὸ Λιτόχωρον τῆς Μακεδονίας καὶ ἔξεπαιδεύθη ἐν τῷ Γυμνασίῳ Θεσσαλονίκης.

Ἐδιδάχθη τὴν Βυζ. Μουσικὴν ὑπὸ τοῦ Ἱερέως καὶ μουσικολογιωτάτου Παπᾶ Θεοδώρου Μαντζουρανῆ, παρὰ τοῦ δόποίου ἔξέμαθε συγχρόνως καὶ τὴν Ἀραβοπερσικὴν μουσικὴν τόσον καλῶς, ὥστε ἦδυνατο νὰ ψάλλῃ καὶ μωαμεθανικοὺς ὅμνους καὶ ἄλλα μέλη τῆς μουσικῆς ταύτης.

Τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἐδιδάχθη ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ τότε διακεκριμένου μουσικοδιδασκάλου Καθηγητοῦ τοῦ Ὡδείου Ἀθηνῶν Ἰουλίου Ἐνιγγ.

Ἐνεγράφη κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Ἰατρικὴν Σχολὴν, μὴ δυνάμενος δῆμως, ὡς ἔλεγε, νὰ βλέπῃ πτώματα καὶ αἷματα καὶ λόγῳ τῆς κλίσεώς του εἰς τὴν φιλολογίαν, τὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικήν, μετενεγράφη εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, λέγων πάντοτε τὸ περίφημον τοῦ Δαυΐδ «ἄνδρα αἴματων βδελύσσεται Κύριος».

Τὸν Αὔγουστον τοῦ 1870 ἔφθασεν εἰς Πειραιᾶ, ἐνδεδυμένος τὴν στολὴν τῆς πατρίδος του (βράκα), πτωχότατος καὶ μὴ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνη, ἐφιλοξενεῖτο εἰς ἐν τρεχαντήριον συμπατριώτου του. Εἰς μίαν παράκλησιν μετέβη εἰς τὸν Ἱ. Ναὸν τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος, δύον δὲ ἀντικαθιστῶν τὸν ἀριστερὸν Ἱεροψάλτην Ἱερεὺς τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ψάλῃ τὸ «Πρὸς τίνα καταφύγω ἄλλην, Ἀγνή;». Τοιαύτη ἦτο ἡ ἐντύπωσις, τὴν δόπιαν ἐπροξένησεν εἰς τὸ ἐκκλησίασμα, ὥστε ἀμέσως προσελήφθη ἀριστερὸς Ἱερο-

ψάλτης, τοῦ παρεχωρήθη κελλίον παρὰ τὸν γυναικωνίτην τοῦ Ναοῦ ὡς καὶ καινουργῆς πλήρης ἐνδυμασία. Ἐκεῖ παρέμεινεν ἀρκετὸν καιρὸν μέχρις δτού διωρίσθη πρωτοψάλτης τοῦ ὡς ἄνω Ἱ. Ναοῦ.

Ἐν συνεχείᾳ ἔψαλλεν εἰς τοὺς Ἀθηναϊκοὺς Ναούς :

·Αγίας Εἰρήνης
Μητροπόλεως
·Αγ. Γεωργίου Καρύτση
·Αγ. Κων/νου Ὄμονοίας
Χρυσοσπηλαιωτίσσης
·Αγ. Δημητρίου (Ψυρρῆ)
καὶ πάλιν ·Αγ. Εἰρήνης

Μετέβη οἰκογενειακῶς μετὰ τῶν μουσοτραφῶν υῖῶν του Θεοφράστου, Ἀριστοξένου καὶ Ἀντιγόνης τὸν Ὁκτώβριον τοῦ 1903 εἰς Μόναχον. Ἐκεῖ ἔδωσε διάλεξιν ἐνώπιον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου διανοούμενων καὶ διωργάνωσε μεγάλην συναυλίαν μὲν ἀντιπροσωπευτικά ἄσματα τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς, τῇ συμπράξει τῆς Φιλαρμονικῆς Ὀρχήστρας τοῦ Μονάχου.

Δυστυχῶς ἡ ώραία αὐτὴ ἔξορμησις ἀνὰ τὴν Εὐρώπην διεκόπη λόγῳ σοβαρᾶς ἀσθενείας τῆς θυγατρός του Ἀντιγόνης, ὥστε ἡναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ οἰκογενειακῶς εἰς Ἀθήνας (μετ' ὀλίγας ημέρας ἀπέθανεν ἡ ἀγαπημένη του κόρη).

Διορισθεὶς εἰς τὴν P.E.S., ἐδίδαξε δύο περιόδους 1885-1888 καὶ τὸ 1893-1903, ὅτε ἀπελύθη ὑπὸ τοῦ Δ. Συμβουλίου τῆς P.E.S. μὲ τὸ αἰτιολογικὸν ὅτι προκειμένου νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Εὐρώπην δὲν ἔζητησε τὴν κεκανονισμένην ἄδειαν («Φόρμιγξ» τῆς 15-11-1903). Ἐξήσκει ἔκτοτε τὸ ἔργον τοῦ ἱεροψάλτου, περιορισθείσης εἰς τὸ ἐλάχιστον τῆς καταρτίσεως καὶ δημιουργίας ἐμπνευσμένων ἱεροψαλτῶν.

Ἐδίδαξεν ἐπίσης εἰς τὸ Ἀρσάκειον Διδασκαλεῖον, τὸ Ἀμαλίειον, τὸ Παρθεναγωγεῖον τῆς Χίλλ, τῆς Κρίκου, εἰς τὸ Χατζηκυριάκειον Πειραιῶς, εἰς τὴν Σχολὴν Βυζ. Μουσικῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Ὡδείου καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα Σχολεῖα καὶ Ἰδρύματα.

Ἀπέθανε ἐν Ἀθήναις τὴν 16-12-1938

·Ο Ἱ. Σακελλαρίδης ὡς ἵεροψάλτης καὶ ἀοιδός. Ἁτο μέγας. Εἶχε προνομιούχον, ώραίαν, λιγυράν καὶ ἐν γένει θαυμασίαν φωνῆν. Εἶχε λαμπρὰν ἄρθρωσιν καὶ τελείαν ἀπαγγελίαν, δρθῆν στίξιν, προσόντα διφειλόμενα εἰς τὴν μόρφωσίν του καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν του ἱερὸν πύρ.

Ἔτο ἐχθρὸς τῆς ἀποκρουστικῆς ρινοφωνίας καὶ τοῦ ἀμανέ. Ἐψαλλε μὲ στόμα στρογγύλον μὲ ὑφος σεμνόν.

Οἱ Ἱ. Ναοὶ ἡμιλλάντο διὰ τὴν πρόσληψίν του ὡς ἱεροψάλτου.

Συνεκίνει καὶ κατέθελγε διὰ τῆς φωνῆς του καὶ τῆς τέχνης του, ζωοποιῶν τὰ ψαλλόμενα καὶ μεταρσιῶν τὰς ψυχάς του πάντοτε πολυπληθοῦς ἐκκλησιάσματος. Εἰς αὐτὸ συνέτεινε καὶ ἡ χριστιανική του πίστις καὶ τὰ βαθύτατα θρησκευτικά του συναισθήματα, τὰ διοῖα μετέδιδεν εἰς πάντα μαθητὴν καὶ ἀκροατὴν του.

Ἐνας ἀκροατής του τοῦ ἔγραφε : «Θεῖε ἄνθρωπε. Ἀπὸ τὴν ἀπύθμενον ἄψυσσον ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐρρίφθη εἰς ἀτυχῆς, εὑρέθητε σεῖς καὶ μόνον σεῖς, ὁ ἀπαράμιλλος τοῦ ὀραίου Ἱεροφάντης, ὁ βαθὺς τῶν καρδιῶν γνώστης, νὰ μ' ἀνασύρετε ἐκεῖθεν, ἔστω καὶ καθημαγμένον. Δέξασθε τὰ εὐγνώμονα δάκρυα ἐνὸς ἀποβλήτου θύματος τῆς ἀνθρωπίνης κακίας».

Ψάλλων ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ ἐδίδασκε συγχρόνως καὶ κατώρθωσε εἰς τοὺς κύκλους τῶν Ἱεροψαλτῶν τῆς ἐποχῆς του νὰ ἐπιβληθῇ καὶ νὰ ἀναγνωρισθῇ.

Δι’ ἴδιαζούσης τοποθετήσεως τῆς γλώσσης εἰς τὸν οὐρανίσκον συνηγονίζετο τὰ περίφημα ἀηδόνια μὲ τὶς ὑπέργειες τρίλλιες τοῦ μαγευτικοῦ του σφυρίγματος καὶ ἐμιμεῖτο τὸν ἥχον τοῦ ποιμενικοῦ αὐλοῦ.

‘Ως διδάσκαλος : Προικισμένος μὲ τὴν ὑπέροχον φωνὴν καὶ ἱκανὴν μόρφωσιν, μουσικήν, φιλολογικήν, ἴστορικήν, ἀκόμη καὶ θεολογικήν, ἐξύψωνε, συνεκλόνιζε βαθύτατα καὶ ἐγέμιζε τοὺς μαθητάς του μὲ θρησκευτικὰ καὶ πατριωτικὰ κλπ. ἀνώτερα συναισθήματα.

Τὸ 1882 ἐξέδωσεν ὡς Καθηγητὴς ἐν τῷ Διδασκαλείῳ Ἀθηνῶν τὴν συλλογὴν ἀσμάτων «Μοῦσα». Εἰς τὴν συλλογὴν αὐτὴν περιέχονται τραγούδια μὲ φῶς Ἑλληνικόν, μὲ χρῶμα Ἑλληνικόν, μὲ ὑπόθεσιν Ἑλληνικήν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς Γερμανικὰς μελῳδίας καὶ τὰ τῆς ὑπερκαθαρευούσης ποιήματα Ἡλ. Τανταλίδου, Ἀλ. Κατακουζινοῦ καὶ Ἄ. Μάλτου, διὰ τῶν ὁποίων διεποτίζετο ἡ τότε σπουδάζουσα νεολαία.

Διὰ νὰ φρονηματίζῃ τοὺς νέους, γράφει μόνος του ποιήματα καὶ ὅμνους διὰ τὴν πατρίδα καὶ τὰ μελοποιεῖ.

Τὸ 1898 ἐξέδωσε τὴν δευτέραν συλλογὴν παιδαγωγικῶν ἀσμάτων «Τυρταῖος», μελοποιήσας ἐκλεκτὰ ποιήματα θρησκευτικά, πατριωτικά, φυσιολατρικὰ τῶν ἀρίστων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς, χαρακτηρισθέντα ὡς καταλληλότατα διὰ τοὺς νέους. Τὰ πατριωτικά, τὰ καὶ περισσότερα, μὲ θέματα ἀπὸ ὅλας τὰς ἐποχὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἴστορίας ἀπέβλεπον εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ ἐμπέδωσιν εἰς τὰς ἀγνάς παιδικάς ψυχάς τῆς μεγάλης ἴστορικῆς ἀληθείας : ὅτι οἱ Ἑλληνες ἀνέκαθεν ἐλάττευον τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐθυσιάζοντο διὰ τὴν πατρίδα.

‘Απέβλεπε κυρίως «εἰς τὸ καλλύνειν τὰς τῶν νέων ψυχὰς» καὶ εἰς τὸ «ἐμποιεῖν τοῖς νέοις διὰ τῶν ἐπῶν ὄρμην μετὰ θυμοῦ καὶ φιλοτιμίας», ὃς ἔλεγεν ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Λεωνίδας περὶ τοῦ Τυρταίου (Πλούσταρχον : Πότερα τῶν ζῷων φρονιμώτερα).

Εἰς τὸν πρόλογον τοῦ βιβλίου του «Τυρταῖος» γράφει: «Διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἀνὰ χεῖρας μελῳδιῶν σκοπῶ διὰ τοῦ ρυθμοῦ καὶ τοῦ μέλους νὰ ἔμφυτεύσω Θεὸν καὶ Πατρίδα εἰς τὰς ἀπαλὰς καὶ ἀβάτους ἔτι εἰς τὴν κακίαν καρδίας τῆς ἑλληνίδος νεολαίας, τοῦ ἕαρος τοῦ ἐνιαυτοῦ, διὸ ἔλεγεν δὲ Περικλῆς δὲ Ξανθίπον. Θὰ ἔχαιρον δὲ μεγάλως, ἐὰν καὶ ἐπ’ ἐλάχιστον προσήγγιζον εἰς τὸν σκοπόν.

Τὸν Θεὸν καὶ τὴν Πατρίδα ἔχοντας διὸ μεγάλημα νέα γενεά, ξένη δὲ πρὸς τὸν κάματον καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν, τολμῶσα παρὰ δύναμιν, κινδυνεύοντα παρὰ γνώμην καὶ εὐελπίην ἐν τοῖς δεινοῖς, δύναται ἀσφαλῶς σὺν τῷ συγκάμιοντι Θεῷ νὰ ἀναδείξῃ τὴν φυλήν μας πρώτην ἐν τῷ κόσμῳ, διὸ ἦτο τὸ πάλαι τοῦ κόσμου νέατης, τῆς ὑφῆλίου νέψης, τοῦ Πλάστου στρατιώτης».

Εἰς ἐποχὴν καθ’ ἥν εἰς τὰ ἄλλα Σχολεῖα — πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων — τὸ μάθημα τῆς Ὁδικῆς ἐδιδάσκετο κατὰ τρόπον ἔηρὸν καὶ σχολαστικόν, προκαλοῦν τὴν ἀνίαν καὶ τὴν ἀπέχθειαν τῶν μαθητῶν, εἰς τὰ Σχολεῖα, διόπου ἐδίδασκεν δὲ Ι. Σ., ἐγίνετο συναγερμός, ἀλλὰ καὶ μυσταγωγία. Ἰδίως εἰς τὰ ἐσωτερικὰ Σχολεῖα ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὅποιαν θὰ ἐδίδασκεν δὲ Ι. Σ. ἀνεμένετο μὲν ἀνυπομονησίαν καὶ ὅχι μόνον διέλυε τὴν πλῆξιν τῆς μονοτόνου ἐσωτερικῆς ζωῆς, ἀλλ’ ἐπληροῦστο τὸ Σχολεῖον χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως. Ἔγαλλε, ἐτραγουδοῦσε, ἀπήγγελλε, ωμίλει, ἐκινεῖτο, ἐσφύριζε καὶ ἐνεθουσίαζε μικροὺς καὶ μεγάλους. Καθήμενος καὶ περιπατῶν ἐδίδασκεν καὶ ἔτερπε τοὺς συναναστρεφομένους αὐτόν.

Ἐφρονημάτισε πολλάς γενεὰς μαθητῶν καὶ μαθητριῶν καὶ ἀνέδειξε πλῆθος μαθητῶν, οἱ ὅποιοι ὡς ἱεροψάλται ἤκολούθησαν τὰ ἵχνη τοῦ μεγάλου διδασκάλου των.

Ήτο ἀκούραστος, μεγάλης ἀντοχῆς καὶ δυνάμεως, διότι εἰς τὸν βίον του πάντοτε ἦτο προσεκτικός καὶ λίαν ἐγκρατής.

Οἱ αείμνηστος Καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Γ. Σωτηρίου εἰς ἐκφωνηθέντα λόγον του κατὰ τὸ φιλολογικὸν μνημόσυνον εἰς τὸν Παρνασσὸν τὴν 12-6-1939 εἶπε μεταξὺ ἄλλων: «Ο Ι.Σ. θὰ παραμείνῃ πάντοτε ὡς τὸ ἄριστον παράδειγμα μουσικοδιδασκάλου». Πράγματι ἦτο μέγας τῆς ἐποχῆς του μουσικοδιδασκαλος.

Ως λόγιος μουσικός: Τεταρτοετής φοιτητής τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τὸ 1880 ἐξέδωσε τὴν «Χρηστομάθειαν», περιέχουσαν πᾶν διτι ἀναγκαῖον εἰς τὸν ἱεροψάλτην, καθὼς καὶ ἐγχειρίδιον πρὸς διδασκαλίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν βιβλίων τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὸν πρόλογόν του φαίνεται ἡ ἀνησυχία τοῦ νεαροῦ μελοποιοῦ καὶ οἱ εὐγενεῖς δραματισμοί του.

«Ἡ μουσικὴ ἡμῶν ἐσωτερικῶς μὲν σπαράσσεται ὑπὸ τῆς πρὸς αὐτὴν ἀμελείας καὶ ραθυμίας τοῦ ἔθνους, ἐξωτερικῶς δὲ ὑπὸ τοῦ κατακλύοντος

ρεύματος τοῦ εὐρωπαϊκοῦ φενδοπολιτισμοῦ. Τις δ' ἐξ ἡμῶν Τιμολέων θὰ δυνηθῇ νὰ ἔκκαθαρίσῃ τὰ ζιζάνια; 'Ιδον τὸ ζήτημα!».

'Ἐπίστευεν ὅτι ἡ μουσικὴ τοῦ ἔθνους εἶχεν ἀρχαίαν καταγωγήν, «ἡ δουλεία ὅμως κατήνεγκε καίριον τραῦμα τόσῳ ἐν τῇ μουσικῇ ὡς καὶ ἐν τῇ γλώσσῃ».

'Ἐπίστευεν εἰς τὴν παράδοσιν τῆς Βυζ. Μουσικῆς, ἀλλ' ἥθελε ταύτην κεκαθαρμένην.

'Η ἑποκή του ὅμως ἦτο ὀδιάφορος καὶ ἀποκαρδιωτική. Οἱ ὀλίγοι διδάσκαλοι τῆς ὁργανικῆς μουσικῆς καὶ τῆς 'Ωδικῆς διεκήρυττον, ὅτι ἡ μουσική μας δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο, εἰ μὴ ἐβραϊκῆς μουσικῆς συντρίμματα.

'Ο Ι. Σ. τοὺς ἐπετίθετο διὰ δημοσιευμάτων καὶ κατέρριπτε τοὺς ἴσχυρι-σμούς των.

Συνίστα τὴν ἴδρυσιν Μουσικῆς Σχολῆς 25 ἔτη πρὶν ἡ Βυζ. Σχολὴ τοῦ 'Ωδείου Αθηνῶν (1904) ἴδρυθῇ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Γ. Νάζου.

'Υπεδείκνυε τὴν ἀποστολὴν μορφωμένων νέων εἰς τὸ ἔξωτερικόν, τὴν μελέτην τῶν εἰς τὰς 'Ι. Μονὰς σφρομένων μουσικῶν χειρογράφων καὶ ἄλλα.

Ἡδέτο, ὅπως ἡ Κυβέρνησις λάβῃ ὑπὸ σπουδαίων ἔποψιν τὸ ζήτημα τοῦτο, ἵνα ἡμέραν τινὰ ἀποδοθῇ εἰς τὸ ἔθνος διλόκληρος διμοσιεύτης τῆς ἀρχαιότητος, ἀποδεικνύων τὴν σχέσιν τῆς σημερινῆς μουσικῆς, 'Εκκλησιαστικῆς καὶ δημώδους, πρὸς τὴν ἀρχαίαν.

Παρὰ τὴν γενικὴν ὅμως ἀδιαφορίαν τῶν ἐπισήμων καὶ τὴν πολεμικὴν τῶν πιθηκιζόντων ἡμιμαθῶν, εἰσελθὼν ἐνωρίς εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, ἔξησφάλισεν ἐκεῖ τὸ ποθητόν του κράσπεδον, ἀπὸ τοῦ δποίου δρμώμενος διεκήρυττε τὰς ἰδέας του ὅχι μόνον εἰς τὸ Πανελλήνιον ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς 'Αμερικῆς.

Τὸ σύστημά του εἶναι μονόφωνον ὑπαγόμενον κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν τετράσημον ρυθμόν. Αἱ μελωδικά του γραμμαὶ διακρίνονται διὰ τὴν κατ' ἔννοιαν ἀπόδοσιν τῶν νοημάτων καὶ διὰ τὸν ἐκφραστικὸν δυναμισμὸν των.

'Η Λειτουργία του καὶ μερικὰ ἄσματα Ἱερῶν ἀκολουθιῶν εἶναι ἀρμονικά, τρίφωνα, στηριζόμενα εἰς ἀπλῆν διφωνίαν, ὡς τρίτην φωνὴν ἔχοντα τὴν βάσιν τοῦ ἥχου, ἐναλλασσομένην διὰ τῆς 4ης καὶ 5ης βαθμίδος τοῦ ἥχου.

Τοῦτο ἔγινε αἰτία νὰ ὑποστῇ ἀρκετάς ἐπιθέσεις καὶ νὰ δοκιμάσῃ πικρίας.

Αἱ ἐκκλησιαστικαὶ του συνθέσεις φέρουν τὴν σφραγίδα τοῦ ἔξοχου δημιουργικοῦ του τολάντου καὶ τῆς γνησίας μουσικῆς του ἐμπνεύσεως. 'Εσέβετο τὰ εἰρμολογικὰ καὶ στιχηραρικὰ μέλη, εἶχεν ὅμως πολλὰς ἐπιφυλάξεις διὰ τὰ παπαδικά, Χερουβικά καὶ Κοινωνικά, τὰ ὅποια ἀντικατέστησε δι' ὄλλων, στηριζόμενος ἐν μέρει εἰς μουσικὰς φράσεις παλαιῶν με-

λῶν, ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι μερικαὶ ἐξ αὐτῶν ἀφίστανται τῆς μουσικῆς παραδόσεως.

Τὴν ἀπήχησιν, τὴν δόποιαν εὗρον αἱ μεταρρυθμίσεις του εἰς τοὺς ἐπισήμους ἐκκλησιαστικοὺς κύκλους, ἀποδεικνύει ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τὸ ἔτος 1901 ἔγκρισις τοῦ κυριωτάτου μουσικοῦ του ἔργου «Ἔρᾳ Ὅμνῳ Ἀριστοτέλῃ τῷ τετράτῳ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ἑλλάδος.

Σήμερον ὁ λαὸς ἀρέσκεται εἰς τὸ σύστημα τοῦτο καὶ εἰς τὰς μουσικὰς γραμμάς του.

Ο ἐκ Κων/πόλεως δημοσιογράφος μουσικολόγος καὶ μελετητὴς τῶν περὶ τὴν Βυζ.Μ. ζητημάτων Γ. Παπαδόπουλος εἰς τὸ βιβλίον του «Συμβολαὶ εἰς τὴν Ἰστορίαν τῆς παρὸς» (1890) γράφει : «Ο Ι. Σ. κοσμεῖται ἄμα καὶ διὰ μουσικῆς ἴδιοφυΐας, ἢν ἀν χρησιμοποιήσῃ ὑπὲρ τῆς πατριωτικούμέτου ἱερᾶς ἐθνικῆς ημῶν μουσικῆς ἀποβήσεται καὶ ὅξιος ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης».

Ἐργα τοῦ Ἡ. Σακελλαρίδου

1) Μὲ Βυζαντινὴν σημειογραφίαν.

Χρηστομάθεισα ἐπανειλημμένως)

Ἔρᾳ Ὅμνῳ δία (ἔκδοσις γ' 1923)

Τριφδιον

Μεγάλη Ἐβδομὰς (ἔκδοσις β' 1924)

Ἐορτολόγιον καὶ Πεντηκοστάριον (2 τεύχη)

Ἀγιοπολίτης (β' ἔκδοσις τοῦ Ἐορτολογίου καὶ Πεντηκοσταρίου εἰς 3 τεύχη)

Ὕμνος ὁ ἀκάθιστος.

Ἐπιτάφιος θρῆνος.

Ἡ Παράκλησις (μικρὰ καὶ μεγάλη)

2) Μὲ Εὐρωπαϊκὴν σημειογραφίαν.

Ἄσματα ἐκκλησιαστικὰ (φυλλάδια 7).

Οκτώχοις (φυλλάδια 15).

Μεγάλη Ἐβδομὰς (φυλλάδια 6).

Ακολούθια τοῦ Πάσχα.

Ὕμνοι καὶ Ὁδαὶ (ἐξεδόθη ἐπανειλημμένως).

Μοῦσα. Ἄσματα παιδαγωγικὰ μὲ Εὐρωπαϊκὴν καὶ Βυζαντινὴν σημειογραφίαν.

Μελοποιία τῶν χορικῶν τῆς Ἀντιγόνης τοῦ Σοφοκλέους

Τυρταῖος: Νέα ἄσματα παιδαγωγικά, δημώδη καὶ χορικά Ἀντιγόνης, Ἡλέκτρας, Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῷ (ἔκδοσις β' 1907).

Σακελλαριάδης Ἀθανάσιος : Καθηγητής τῆς μουσικῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας εἰς διάφορα ἐκπαιδευτήρια τῶν Ἀθηνῶν, διεδέχθη εἰς τὴν P.E.S. τὸν Ἰ. Σακελλαρίδην ἀπὸ τοῦ ἔτους 1889 καὶ ἐδίδαξε μέχρι τὸ 1893.

Ἄπο νεαρᾶς ἡλικίας ἥγάπα τὴν μουσικὴν καὶ ὑπὸ τοῦ πατρός του ἰερέως προτρεπόμενος ἐδιδάχθη τὴν Βυζαντινὴν καὶ Εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν ὑπὸ τοῦ ἐγκρατοῦς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ τῆς μουσικῆς Δημητρίου Σειραδοπούλου.

Ἀποφοιτήσας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, διετέλεσε τὸ 1885 βουλευτὴς τῆς πατρίδος του Θεσσαλίας.

Ἐχρημάτισε πρωτοψάλτης εἰς πολλοὺς κεντρικοὺς ναοὺς τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπὶ μακρὸν εἰς τὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῆς Μητροπόλεως, ὅπου ἐδοξολόγει τὸν Ὅ. Υψιστον διὰ πολυμελοῦς χοροῦ.

Ἐδημοσίευσεν εἰς διαφόρους ἐφημερίδας διατριβάς, ὅπως εἰς τὰς ἐφημερίδας «Καιροί», «Πολιτεία», «Στοά», «Φόρμιγξ», εἰς τὰς ὁποίας ἐπιστημονικῶς ἀνεσκεύαζε τὰς γνώμας τῶν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐμφανισθέντων νεωτεριστῶν. Γράφει περὶ αὐτῶν εἰς ἀρθρον του: *Ἡγέτες τῆς Ἑλληνικῆς μουσικῆς καθίστανται, τὴν αὐτῶν μουσικὴν ἀμάθειαν τοιούτοις πακοζήλοις καὶ δλεθρίοις ὀνθηλεύμασι συγκαλύπτοντες, οἵς τῶν μὲν ὀπωσδιήποτε μουσικῆς γενεσαμένων τὰ μειδιάματα, τῶν δὲ κυρίως ἐπιστημόνων μουσικῶν τὸν πρὸς αὐτοὺς οἶκον προκαλοῦσσιν.*» («Φόρμιγξ» Ἀρ. 3, 1 Νοεμβρίου 1901).

Διετέλεσε πρόεδρος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσικοῦ Συλλόγου, τιμήσας τὴν προεδρίαν του διὰ τῆς ὑποβολῆς τὴν 3 Μαρτίου 1887 ὑπομνήματος, δι᾽ οὗ ἐπεζήτει ὅπως ἐνεργήσῃ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῇ Ἑλληνικῇ Κυβερνήσει καὶ ἴδρυθῇ Ἐκκλησιακὴ Σχολή, χορηγηθοῦν δ’ ἄμα τὰ ὄντα μέσα πρὸς συντήρησιν αὐτῆς. Ἡ αἱτησίς αὕτη ἀναγνωσθεῖσα κατὰ τὴν Συνοδικὴν συνεδρίαν τῆς 6 Μαρτίου 1887 καὶ διαβιβασθεῖσα μετὰ τοῦ ὑπομνήματος τὴν 11 Μαρτίου εἰς τὸ Ὅ. Υπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν οὐδεμιᾶς ἀπαντήσεως ἔτυχε.

Τὸ ἔτος 1881 ἐξέδωσε μουσικὸν βιβλίον, τὸν «Τέρπανδρον», καὶ — ως φαίνεται ἐκ τῶν βιβλιοκριτιῶν τῶν διαφόρων ἐφημερίδων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἴδιαιτέρως ἐκ τῆς δημοσιευθείσης εἰς τὴν «Στοάν» τὴν 6-2-1882 (ἔτος Θ' Ἀρ. Φυλ. 2925) — ἔτυχε εὐμενῶν σχολίων καὶ ἐπαίνων.

Τὸ ἔτος 1891 ἐξέδωσε τὸ «*Υπολόγιον τῶν ἀοιδίμων απητόρων τῆς Ἱερᾶς Σχολῆς ταύτης αἰωνίας ἡ μνήμη*» εἰς ἥχον πλάγιον τοῦ Α', ως ψάλλεται καὶ σήμερον ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς, καὶ ἔτερον εἰς ἥχον πλάγιον τοῦ Δ'.

Τὸ ἔτος 1895 ἐξαντληθείσης τῆς διτόμου Α' ἐκδόσεως τοῦ «*Δοξασταρίου*» Τριφδίου καὶ Πεντηκοσταρίου τοῦ Νικολάου Γεωργίου, πρω-

τοψάλτου Σμύρνης, ἐπεμελήθη, συνεπλήρωσε καὶ ἔξέδωσεν αὐτὸν εἰς β'
ἔκδοσιν μετὰ πολλῶν προσθηκῶν παλαιῶν τε καὶ νέων μελοποιῶν.

Τὸ ἔτος 1903 ὀνομάσθη ἐπίτιμον μέλος τοῦ ἐν Κων/πόλει Ἐκκλ. Μου-
σικοῦ Συλλόγου.

Πιέτρης Κων/νος τοῦ Σπυρίδωνος. Ἀπολυθέντος τὴν 4 Νοεμβρίου
1903 τοῦ Ἰωάννου Σακελλαρίδου, τὸ Π. Συμβούλιον τῆς Ρ.Ε.Σ. ἀνέθεσε
προσωρινῶς τὴν 22 Νοεμβρίου 1903 τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς
Μουσικῆς εἰς τὸν Πιέτρην Κων/νον, ὅστις ὑπηρέτει εἰς τὴν Σχολὴν ὡς
Καθηγητὴς Γυμναστικῆς. Οὗτος ἐγεννήθη εἰς Ἀμαρούσιον Ἀττικῆς τὸ
ἔτος 1862. Μετὰ τὰς Γυμνασιακάς του σπουδάς εἰς τὸ Α' Γυμνάσιον Ἀθη-
νῶν ἐνεγράφη εἰς τὴν Σχολὴν Γυμναστῶν, τὴν ὅποιαν τὸ πρῶτον ἔδρυσε
ὁ Ἰωάννης Φωκιανός. Ἐλαβε πτυχίον Γυμναστοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐνεγράφη
εἰς τὸ Ζδενὸν Ἀθηνῶν, λαβών πτυχίον Καθηγητοῦ Βυζ. Μουσικῆς. Ἐπί¹
τινα χρόνον διετέλεσεν ἵεροψάλτης εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Ἀθηνῶν.

Εἰς τὴν Ρ.Ε.Σ. διωρίσθη Καθηγητὴς Γυμναστικῆς τὸ ἔτος 1885 καὶ εἰς
τὸ Μαράσλειον Διδασκαλεῖον Καθηγητὴς Βυζ. Μουσικῆς τὸ ἔτος 1906. Ἐ-
πίσης ὑπηρέτησεν ὡς Καθηγητὴς Γυμναστικῆς εἰς τὸ Α' Γυμνάσιον Ἀθη-
νῶν, ΣΤ' Σχολαρχεῖον καὶ εἰς τὰς Νυκτερινὰς Σχολὰς «Παρνασσός».

Διωργάνωσε τοὺς Α' Πανελλήνιους Ἀθλητικοὺς ἀγῶνας εἰς Πύργον
Ἡλείας, εἰς Ἀθήνας καὶ Πάτρας. Διωρίσθη Δ/ντής τοῦ Ἐθνικοῦ Γυμνα-
στικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν τὸ ἔτος 1900.

Τὸ καλλίφωνος καὶ ἔξαιρετος ἐκτελεστὴς τῶν Βυζ. μελῶν, ἀπλὸς
καὶ σεμνός, δόλοι δὲ οἱ μαθηταὶ τὸν ἐσέβοντο καὶ τὸν ἥγάπων.

Εἰς τὴν θέσιν τοῦ Καθηγητοῦ μουσικῆς τὸν διεδέχθη τὸ ἔτος 1913 ὁ
Κων/νος Παπαδημητρίου καί, συνταξιοδοτηθέντα ὡς Καθηγητὴν τῆς Γυ-
μναστικῆς, τὸν διεδέχθη τὸ ἔτος 1916 ὁ διάκονος καὶ τρόφιμος τῆς Σχολῆς
Ἡλίας Μπερτόλης, ὁ μετέπειτα ἴερεύς.

Τὸ ἔτος 1916 συνταξιοδοτηθεὶς ὡς δημόσιος ὑπάλληλος ἴερώθη, χει-
ροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου Ἀθηνῶν, κυροῦ Θεοκλήτου Μη-
νονοπούλου, καὶ τοποθετηθεὶς ὡς ἐφημέριος τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἀγίου Διονυσίου
Ἀρεοπαγίτου ὑπηρέτησε μέχρι τοῦ ἔτους 1944, δτε καὶ ἀπέθανεν εἰς ἥλι-
κιαν 82 ἐτῶν.

Παπαδημητρίου Κων/νος τοῦ Δημητρίου. Εἶναι ἡ δευτέρα μεγάλη
μουσικὴ μορφή, ποὺ ἐδίδαξεν εἰς τὴν Ρ.Ε.Σ. ἐπὶ 34ετίαν (1913-1947) καὶ ἐ-
δημιούργησε σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Βυζαντινῆς καὶ νεοελληνικῆς
μουσικῆς. Υἱὸς ἴερέως, ἐγεννήθη τὸ 1893 εἰς τὴν Καλλίπολιν τῆς Θράκης.
Μετὰ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα ἐφοίτησεν
εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Σταυροῦ. Διευθυντὴς
τῆς Σχολῆς τοῦ Σταυροῦ κατὰ τὰ ἔτη τῆς φοιτήσεώς του ἦτο ὁ Ἀρχιμανδρί-

της Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, Καθηγητής δὲ αὐτῆς ὁ Γρηγόριος Παπιμιχαήλ. Καὶ οἱ δύο, μεγάλοι Θεολόγοι, ἔξετίμησαν τὸν νεαρὸν Παπαδημητρίου καὶ τὸν ὑπεστήριξαν, τόσον εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅσον καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἄποφοιτήσας ἐκ τῆς εἰρημένης Σχολῆς, ἡ δοπία σημειωτέον εἶχε 4 γυμνασιακάς τάξεις καὶ 3 θεολογικάς, ἐστάλη εἰς Ἀθήνας δαπάναις τοῦ Παναγίου Τάφου, διὰ νὰ σπουδάσῃ τὴν Βυζ. Μουσικὴν καὶ μορφωθῇ καθ' ὅλα μουσικῶς, ὅπως χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων εἰς τὰς πολλαπλᾶς μουσικὰς ἀνάγκας αὐτῆς.

Εἰς τὰς Ἀθήνας ἐνεγράφη εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου, τῆς δοπίας ὅμως δὲν ἔγινε πτυχιοῦχος. Παραλλήλως τὸ 1908 ἐνεγράφη καὶ εἰς τὸ Ὁδεῖον Ἀθηνῶν εἰς τὴν ὑπὸ τὸν Κ. Ψάχον Βυζαντινὴν Σχολὴν αὐτοῦ. Χάρις εἰς τὸν ζῆλον τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν μουσικὴν αὐτοῦ ἴδιοφυΐαν κατώρθωσε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐνταῦθα ἀποστολὴν του καὶ νὰ τύχῃ τὸ ἔτος 1911 διπλώματος μὲ τοὺς ἔξῆς ἐπιζήλους βαθμούς :

Βυζαντινὴ Μουσικὴ	Ἄριστα
Ἄρμονία	Ἄριστα
Χορωδία	Ἄριστα
Ἀνάγνωσις ἐκ πρώτης ὅψεως	Ἄριστα
Κλειδοκύμβαλον	Λίαν Καλῶς

Ἐτυχε δὲ καὶ τιμητικῆς διακρίσεως, λαβών Α' Βραβεῖον εἰς τὴν Βυζ. Μουσικήν.

Εἰς τὸ Ὁδεῖον Ἀθηνῶν ἐσπούδασε καὶ «Μονωδίαν» καὶ τῆς Σχολῆς αὐτῆς ἔγινε διπλωματοῦχος, πολλάκις ἐμφανισθεὶς πρὸ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ κοινοῦ εἰς συναυλίας.

Ἐπ' ὀλίγον διετέλεσεν ἱεροψάλτης εἰς τὸ Μετόχιον τοῦ Παναγίου Τάφου.

Εἰς τὴν Ρ.Ε.Σ. διωρίσθη Καθηγητής τὸ 1913. Παρέμεινεν εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν μέχρι τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος τὸ 1947, λόγῳ καρδιακοῦ νοσήματος.

Εἰς τὴν Σχολὴν ἐδίδασκε κυρίως κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Ἰ. Σακελλαρίδου, ὁ δοπίος ἐπὶ 13 ἔτη εἶχε προηγηθῇ αὐτοῦ καὶ εἶχε δημιουργήσει κρατεράν παράδοσιν. Τὸν Ἰ. Σακελλαρίδην ἔχαρακτήριζε *ακράτιστον τῶν συγχρόνων μελωδῶν*. Οὐχ ἥττον ὅμως δὲν παρέλειπε ν' ἀναγνωρίζῃ ἀτελείας καὶ τρωτὰ τοῦ ἔργου του.

Ἐδίδασκεν δὲ, τι ὠραῖον εἶχεν ἡ ἀκραιφνής Βυζ. Μ., ίδιως ἡ παλαιὰ καὶ γνησία. Ο διδάσκαλός του Κ. Ψάχος, παρ' ὅλον ὅτι παρεπονεῖτο κατὰ τοῦ Κ.Π., διότι οὗτος δὲν ἤκολούθησε τὴν μουσικὴν γραμμὴν ἐκείνου, ἔξετίμα βαθύτατα τὸν μαθητήν του.

‘Ο ‘Ι. Σακελλαρίδης παρακολουθήσας εἰς τὴν P.E.S. μάθημα ‘Ωδικῆς τοῦ Κ.Π., ἐξέφρασε τὴν ἔκπληξίν του διὰ τὸν πλούτον τῆς διδασκομένης ὅλης καὶ διὰ τὴν εὐχέρειαν τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν παιδαγωγικῶν ἀσμάτων.

Διὰ τῶν ώραίων ἀφηγήσεών του, τῶν ποικίλων ἀνεκδότων καὶ τῶν ἐπικαίρων αὐτοσχεδίων χαριτολογιῶν του κατώρθωνε νὰ διασκεδάζῃ τὴν μονοτονίαν μᾶς συνεχοῦς διδασκαλίας, νὰ ξεκουράζῃ τοὺς μαθητάς του καὶ νὰ δημιουργῇ ἐν τῇ τάξει εὐχάριστον ἀτμόσφαιραν.

Εἶχε κατακτήσει τοὺς μαθητάς του, διότι κατώρθωνε νὰ εῖναι ὁ ἀγαπητός των φίλος. Ἡ ίκανότης του νὰ διεγείρῃ τὴν φιλοτομίαν καὶ νὰ ὑποκαίῃ τὸν ζῆλον των, ἐπαινῶν, νουθετῶν, ἐλέγχων, χαροποιῶν καὶ ἐνθουσιάζων αὐτοὺς ἦτο μοναδική.

Παρηκολούθει μετὰ πατρικοῦ ἐνδιαφέροντος τὴν πρόοδον τῶν μαθητῶν ὃχι μόνον ἐν τῇ Σχολῇ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀποφοίτησίν των ἐξ αὐτῆς, καθοδηγῶν καὶ ἐνισχύων αὐτοὺς εἰς τὰ πρῶτα βήματα τῆς σταδιοδρομίας των.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, δτε ἡ διδασκαλία τῆς Βυζ. Μ. ἔπαινε νὰ διδάσκεται εἰς τὰ Διδασκαλεῖα τοῦ Κράτους, ὁ Κ. Π. μὲ διορισμὸν καὶ ἀποζημίωσιν τῆς Ιερᾶς Συνόδου, ἐδίδαξεν ἐπ’ ἀρκετὸν εἰς τὸ Μαράσλειον Διδασκαλεῖον τὴν Βυζ. Μουσικήν.

‘Αξιόλογοι Καθηγηταὶ τοῦ ‘Ωδείου ‘Αθηνῶν, ἐν οἷς ὁ περίφημος Ν. Παπαγεωργίου, Καθηγητὴς τοῦ πλαγιαύλου (flauto) καὶ τῶν θεωρητικῶν μαθημάτων, ἀπεχώρησαν τοῦ ‘Ωδείου λόγῳ διαφωνίας. Μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ Κ.Π., ὁ δόποιος κατεῖχε τὴν θέσιν τοῦ εἰδικοῦ Γραμματέως, ἀπολαύων τῆς ἐκτιμήσεως καὶ τῆς ἐμπιστούνης τοῦ δλίγον πρὸ τοῦ 1925 ἀποχωρήσαντος ἐκ τῆς θέσεως Διευθυντοῦ τοῦ ‘Ωδείου ‘Αθηνῶν ἀειμνήστου Γ. Νάζου.

Οἱ ἀποχωρήσαντες Καθηγηταὶ τὸ 1923 συνέπηξαν ἴδιον ‘Ωδεῖον ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Μονσικὸν Λύκειον ‘Αθηνῶν». Διεύθυντὴς αὐτοῦ καὶ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς Σχολῆς ὠρίσθη ὁ Κ.Π.

Τὸ «Μονσικὸν Λύκειον ‘Αθηνῶν» ἐλειτούργησεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1923 ὕσως τὸ 1947. Ἐκλεισε περίπου μὲ τὸν θάνατον τοῦ Διευθυντοῦ του Κ.Π.

Ἐκ τῆς Βυζ. Σχολῆς τοῦ Μουσικοῦ Λυκείου πλεῖστοι διωρίσθησαν ὡς Καθηγηταὶ τῆς Ἐκκλ. Μουσικῆς εἰς τὰς Ιερατικὰς Σχολὰς καὶ Καθηγηταὶ τῆς ‘Ωδικῆς εἰς τὰ Γυμνάσια.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του ὁ Κ. Π., λόγῳ τῆς κάμψεως τοῦ «Μουσικοῦ Λυκείου» ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπιδόσεώς του εἰς μελέτας ἀναγομένας εἰς τὴν Ιστορίαν τῆς Βυζ. Μ., διωρίσθη Καθηγητὴς τῆς Ιστορίας τῆς Βυζ. Μ. εἰς τὸ ‘Ωδεῖον ‘Αθηνῶν.

Συγγραφική δράσις

- 1) Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1915-1930, περιοδεύων τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, κατήρτισε «Συλλογὴν δημωδῶν ἀσμάτων», ἅτινα περιλαμβάνονται εἰς μουσικὰ περιοδικὰ καὶ εἰς διαφόρους συλλογὰς σχολικῶν ἀσμάτων.
- 2) «Ο Saint - Saens ἐν Ἀθήναις», περιγραφή μουσικῶν ἑορτῶν, δημοσιευθεῖσα εἰς τὴν ἐπετηρίδα τοῦ Ὡδείου Ἀθηνῶν ἐν ἔτει 1920.
- 3) «Τὸ μουσικὸν ζήτημα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος οὗτος», ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ πανηγυρικοῦ τόμου ἐπὶ τῇ 75ετηρίδι τῆς Ρ.Ε.Σ., Ἀθῆναι 1921.
- 4) «Μελῳδικαὶ ἀσκήσεις Βυζαντινῆς Μουσικῆς», πρακτικὴ μέθοδος πρὸς χρῆσιν τῶν Ἱερατικῶν Σχολῶν, Διδασκαλείων καὶ Ὡδείων, ἐγκεκριμένα παρὰ τῆς Ἰ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, Ἀθῆναι 1928.
- 5) «Οἱ πνευματικοὶ δεσμοὶ Ἐλλάδος καὶ Βιέννης», εἰς τὴν ἐπετηρίδα τῆς Ρ.Ε.Σ. Σχολικοῦ ἔτους 1927 - 1928.
- 6) «Τὰ προβλήματα τῆς Βυζ. Μουσικῆς καὶ αἱ σύγχρονοι ἔρευναι». Μέρος II «Οἱ ἀρχαῖοι τρόποι», εἰς τὴν ἐπετηρίδα τῆς Ρ.Ε.Σ. Σχολικοῦ ἔτους 1928 - 1929.
- 7) «Λειτουργία Ἀγ. Ἰακώβου», μελοποίησις τῶν ίδιαιτέρων αὐτῆς ἀσμάτων τοῦ κειμένου, εἰς τὴν β' ἐκδοσιν τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κυροῦ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου ἐκδοθεῖσαν ἐν Ἀθήναις τὸ ἔτος 1929.
- 8) «Ἡ Ἐλληνικὴ μουσικὴ καὶ οἱ Τσιγγάνοι», εἰς τὸ περιοδικὸν «Μουσικὸς Κόσμος», Τεῦχος 4, Ἀθῆναι 1930.
- 9) «Ο Th. Reinach καὶ ἡ Ἐλληνικὴ μουσική», εἰς τὸ περιοδικὸν «Μουσικὰ Χρονικὰ», Τεῦχος 13, Ἀθῆναι 1930.
- 10) «Οἱ θρύλοι τῆς Τροίας εἰς τὴν Τέχνην» εἰς τὸ περιοδικὸν «Μουσικὰ Χρονικά», Τεῦχος 16-17, Ἀθῆναι 1930.
- 11) «Βυζαντινὴ μουσική», εἰς τὸ περιοδικὸν «Μουσικὰ Χρονικὰ», Τεῦχος 23, Ἀθῆναι 1930.
- 12) «Ἄσματα ἐκκλησιαστικὰ διὰ τὰ Σχολεῖα» εἰς τὰς συλλογὰς «Ἀπόλλων» καὶ «Μουσικὴ Ἀγωγὴ» Ἀ. Ἀργυροπούλου, Ἀθῆναι 1930-31.
- 13) «Σημείωμα περὶ τοῦ μικροῦ θεωρητικοῦ Χρυσάνθου τοῦ ἐκ Μαδύτων, ἀνάτυπον ἐκ τῶν «Ἐναισίμων», τιμητικοῦ τόμου ἐπὶ τῇ ἐπιστημονικῇ 35ετηρίδι τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου, Ἀθῆναι 1931.
- 14) «Οἱ τρόποι τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς», ἀνά-

τυπον ἐκ τοῦ Γ' τεύχους τῆς «Μουσικῆς Ἀγωγῆς» Ἀ. Ἀργυροπούλου. Ἀθῆναι 1933.

15) «Ο Ι. Θ. Σακελλαρίδης καὶ τὸ παρὸν μὲν μουσικὸν ζήτημα, κριτικὴ μελέτη δημοσιευθεῖσα εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία», ἐπίσημον ὅργανον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατ' αἵτησιν τῆς Διευθύνσεως αὐτοῦ καὶ ἀνατυπωθεῖσα εἰς ἴδιαίτερον τεῦχος. Ἀθῆναι 1939.

16) «Τὸ μάθημα τῆς Ἐκκλησίας Μουσικῆς ἐν ταῖς Παιδαγωγικαῖς Ἀκαδημίαις», εἰς τὸν «Θεσμὸν» τῆς Μαρασλείου Παιδ. Ἀκαδημίας.

17) Ἀνατύπωσις τῆς «Εἰσαγωγῆς» τοῦ μικροῦ θεωρητικοῦ κειμένου Χρυσάνθου τοῦ ἐκ Μαδύτων, μετὰ προλεγομένων. Ἀθῆναι 1940.

18) «Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ ἐν Ρούμανίᾳ», εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλ. Βῆμα». Ἀθῆναι 1942.

19) Εἰς τὸ περιοδικὸν «Ραδιόφωνον» ἐδημοσίευσεν ἄρθρα, ὅπως «Χρυσανθος ὁ ἐκ Μαδύτων» (σειρὰ 8 ἄρθρων), «Ἡ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων πηγὴ ἐμπνεύσεων διὰ τὴν Τέχνην», «Τὰ καθίσματα τῶν Χριστουγέννων ἀπὸ ἀπόψεως ποιητικῆς καὶ μουσικῆς», «Μουσικοπαιδαγωγικὰ ἄρθρα (σειρὰ 15 ἄρθρων), «Μεταφράσεις ἔνων ἄσμάτων», «Ποιήματα γιὰ τὶς ὁμορφιές τοῦ τόπου μας» («Υμνοι εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, τὸν Λυκαβηττόν, τὴν Πεντέλην καὶ ἄλλα ἀνέκδοτα θρησκευτικά, πατριωτικά, φυσιολατρικά»).

20) «Μουσικαὶ συνθέσεις» τινὲς ἐξ αὐτῶν ἀκούονται εἰς Συναυλίας Καλλιτεχνῶν τοῦ ἄσματος, εἰς χορωφάδίας καὶ ἀπὸ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ περίφημος «Ὕμνος τῷ Ριζαρείτῳ», τὸν ὅποιον ἐμελοποίησεν εἰς στίχους τοῦ τότε Ἀρχιμανδρίτου καὶ Διευθυντοῦ τῆς Ρ.Ε.Σ. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου.

Διαλέξεις — Ἀνακοινώσεις

1) «Τὰ δημώδη ἄσματα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ σχέσις αὐτῶν πρὸς τὴν Βυζαντινὴν καὶ τὴν ἀρχαίαν Ἑλλ. μουσικήν». Διάλεξις γενομένη ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσοῦ» τὴν 4-4-1928, ὅργανωθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας Βυζαντινῶν Σπουδῶν καὶ ἀνακοινωθεῖσα ἐν περιλήψει εἰς τὸ Διεθνὲς Συνέδριον Λαϊκῆς Τέχνης εἰς Πράγαν, 1928.

2) «Ο F r. Schubert καὶ ἡ Ἑλληνικὴ μουσική». Διάλεξις ὅργανωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μουσικοῦ Λυκείου Ἀθηνῶν ἐπὶ τῇ 100ετηρίδι ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σούμπερτ, 1928.

3) «Περὶ τῆς ἐν Ἐπτανήσῳ σφραγίδος τῆς Ἰδιορρύθμου Βυζαντινῆς μουσικῆς τῆς καλουμένης Κρη-

τικής», ἀνακοίνωσις γενομένη κατά τὸ ζον Διεθνὲς Βυζαντινολογικὸν Συνέδριον ἐν Ἀθήναις τὴν 18-8-1930.

4) «Τὰ προβλήματα τῆς Βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ αἱ σύγχρονοι ἔρευναι». Μέρος I, Ἡ Κλῖμαξ, ἀνακοίνωσις γενομένη ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν, 1931.

5) «Λειψανα Βυζαντινῆς μουσικῆς ἐν τῇ Δύσει. Διάλεξις δργανωθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, 1932.

6) «Τὰ δημοτικὰ τραγούδια τῆς ἀγάπης». Διάλεξις δργανωθεῖσα ὑπὸ τοῦ καλλιτεχνικοῦ τμήματος τοῦ «Παρνασσοῦ», 1928, καὶ τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων, 1933.

7) «Μέθοδος Βυζαντινῆς μουσικῆς διὰ τοὺς τυφλούς». Διάλεξις δργανωθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας Βυζαντινῶν Σπουδῶν, 1933.

8) «Ἡ καταγωγὴ καὶ τὸ μέλλον τῆς Ἐλληνικῆς μουσικῆς». Διάλεξις γενομένη ἐν τῇ Στρατιωτικῇ Σχολῇ Εὐελπίδων, 1934.

9) «Περὶ τῶν προόδων τῆς Βυζ. μουσικῆς παλαιογραφίας», ἀνακοίνωσις γενομένη ἐν τῷ Βυζαντινῷ Μουσείῳ δργανωθεῖσα ὑπὸ τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας, 1938.

10) «Χρύσανθος ὁ ἐκ Μαδύτων». Διάλεξις δργανωθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐταιρίας Βυζαντινῶν Σπουδῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρίας, 1939.

11) «Ο Ἱ. Σακελλαρίδης ώς λόγιος μουσικός», ὁμιλία γενομένη ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσοῦ» κατὰ τὸ τελεσθὲν μουσικοφιλογικὸν μνημόσυνον τοῦ καὶ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ ἐκδοθέντι πανηγυρικῷ τεύχει, ἐν Ἀθήναις 1940.

12) «Ομιλία, μεταδοθεῖσαι ἀπὸ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν: 1) Ὁμηρικαὶ σκηναὶ εἰς τὰ δημοτικά μας τραγούδια, 2) Ὁ Σοῦμπερτ ώς ἄνθρωπος, 3) Ὁ Ducoudray καὶ ἡ Ἑλληνικὴ μουσική, 1944.

13) «Ἡ μουσικὴ τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ ἐν τῇ σημερινῇ ψαλμῷ διὰ», ἀνακοίνωσις μετὰ μουσικῶν παραδειγμάτων ὑπὸ εἰδικοῦ χοροῦ γενομένη ἐν τῷ Βυζαντινῷ Μουσείῳ τὴν 12-4-1946, δργανωθεῖσα ὑπὸ τῆς Χριστ. Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας.

14) «Ἄετός καὶ πέρδικα εἰς τὰ δημοτικά μας τραγούδια», ὁμιλία μετὰ ποιητικῶν καὶ μουσικῶν παραδειγμάτων, γενομένη ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας, δργανωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γυναικείου Συλλόγου Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν τὴν 9.5.1946.

15) «Ο Κ. Ψάχος ώς ἐπιστήμων μουσικὸς καὶ ἐθνικὸς ἀνήρ». Ὁμιλία γενομένη ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσοῦ»

κατὰ τὸν πανηγυρισμὸν τῆς 50ετηρίδος τοῦ μουσικοῦ, ἐπιστημονικοῦ καὶ θεντικοῦ ἔργου τοῦ Κ. Ψάχου τὴν 16-5-1946. Ἡ διμιλία ἐπανελήφθη τὴν 15-6-1946 ἐν τῇ «Ἐστία Νέας Σμύρνης».

Ἄνεκδοτα ἔργα του:

- 1) «Νέον θεωρητικὸν τῆς Βυζ. Μουσικῆς» 1931
- 2) «Δοκίμιον Ἰστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς».
- 3) «Ἡ τέχνη τοῦ φυσικοῦ».
- 4) «Μεταγραφαὶ Βυζαντινῶν μελῶν».
- 5) «Προγράμματα σχολικῶν ἐορτῶν».
- 6) «Σύστημα μουσικῆς παιδαγωγίας».
- 7) «Ἡ Βυζαντινὴ μουσικὴ καὶ οἱ Βούλγαροι», μελέτη ἑτοίμη πρὸς ἀνακοίνωσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, 1946.

Καρυτσιώτης Νικόλαος τοῦ Ιωάννου. Ἐδίδαξεν ἀπὸ τὸ 1952-1962. Ἐγεννήθη τὸν ὁκτώβριον τοῦ 1905 εἰς τὴν Γράμμουσαν, νῦν Ἀμπελοχώριον τῆς Λακωνίας. Ἐπεράτωσε τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον τῆς γενετείρας του καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸ Α' Ἑλληνικὸν Σχολεῖον τῆς Σπάρτης (1917-1920).

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1920 εἰσήχθη εἰς τὴν Ρ.Ε.Σ. ὡς ὑπότροφος τοῦ Γενικοῦ Ἐκκλ. Ταμείου. Διευθυντής τῆς Σχολῆς ἦτο ὁ σοφὸς Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὁ καὶ μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κυρὸς Χρυσόστομος Παπαδόπουλος. Ἀπελύθη ἐκ τῆς Σχολῆς τὸν Ἰούνιον τοῦ 1925, διευθύνοντος ταύτην τοῦ ἔξαιρέτου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀειμνήστου Κων/νου Δυοβουνιώτου καὶ ἔλαβε τὸ διδασκαλικὸν πτυχίον τῆς Σχολῆς. Ὅποστάς ἐπιτυχεῖς ἀπολυτηρίους ἔξετάσεις εἰς τὸ Γυμνάσιον Σπάρτης ἔλαβεν ἀπολυτήριον, δυνάμει τοῦ ὅποιου ἐνεγράφη εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1925).

Παραλλήλως πρὸς τὰς φιλολογικάς του σπουδὰς ἐτελειοποιήθη εἰς τὴν Βυζαντινὴν καὶ Εὐρωπαϊκὴν Μουσικὴν εἰς τὸ «Μουσικὸν Λύκειον Ἀθηνῶν» ὑπὸ τὴν Διεύθυνσιν τοῦ καὶ ἐν τῇ Ρ.Ε.Σ. Καθηγητοῦ μουσικῆς καὶ ὑπερόχου ἀνθρωπιστοῦ Κ. Παπαδημητρίου.

Ἐκ τοῦ Ὁδείου τούτου ἔλαβε δίπλωμα Βυζ. Μουσικῆς καὶ Πτυχίον Ὁδικῆς μὲ τὸν βαθμὸν «Ἀριστα», ἐκ δὲ τοῦ Πανεπιστημίου πτυχίον τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς μὲ τὸν βαθμὸν «Λίαν Καλῶς».

Ὑπηρέτησε τὸ πρῶτον εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν Κορίνθου ὡς Καθηγητὴς Μουσικῆς τὸ ἔτος, 1933, προταθεὶς εἰς τὴν θέσιν ταύτην ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου Κορινθίας καὶ μετέπειτα Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κυροῦ Δαμασκηνοῦ Παπανδρέου.

Κατά τὴν κατοχὴν ὑπηρέτησεν ὡς φιλόλογος εἰς τὸ Γυμνάσιον Χιλιομοδίου Κορινθίας, λόγῳ τῆς ἀναστολῆς τῆς λειτουργίας τῆς Ἐκκλ. Σχολῆς Κορίνθου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1941-1945.

Κατὰ τὴν ἐν Κορίνθῳ ὑπηρεσίαν του διετέλεσε πρωτοψάλτης ἀρχικῶς μὲν τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ τοῦ Ἀγίου Νικολάου, ἀκολούθως δὲ τοῦ Μητροπολιτικοῦ ναοῦ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Εἰς ἀμφοτέρους τοὺς ναοὺς εἶχε διοργανώσει πολυφωνικὸν ἄρμονικὸν ἐκκλησιαστικὸν χορόν, μετὰ τοῦ ὅποιου ἔψαλλε κατὰ τὴν θ. Λειτουργίαν.

Εἰς τὴν P.E.S. διωρίσθη, κατόπιν διαγωνισμοῦ, Καθηγητὴς τῆς Ἐκκλ. Μουσικῆς τὸν Νοέμβριον τοῦ 1948.

Τὸ 1952 μετετάγη εἰς τὸν Φιλολογικὸν κλάδον, τοποθετηθεῖς, κατόπιν προτάσεως τοῦ Δ. Συμβουλίου τῆς P.E.S. εἰς κενὴν θέσιν τῆς ἐν λόγῳ Σχολῆς.

Κατὰ τὰ ἔτη 1952-1962 ἔδιδαξεν εἰς τὴν P.E.S. φιλολογικὰ μαθήματα καὶ Μουσικήν.

Ἄπὸ τοῦ 1962-1968 περιωρίσθη εἰς τὴν διδασκαλίαν φιλολογικῶν μαθημάτων, τὴν μουσικὴν ἀναλαβόντος τοῦ γράφοντος ταῦτα. Θεωρῶ ὑποχρέωσίν μου νὰ ἐκφράσω τὴν ὁφειλομένην πρὸς τὸν κ. Ν. Καρυτσιώτην εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἐργασίας μου, τὴν ὑποστήριξίν του, τὴν συμπαράστασίν του καὶ τὴν ἄρμονικωτάτην συνεργασίαν μας.

Μετὰ τὴν συνταξιοδότησίν του τὸ 1968 μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ ἐπιτ. Γυμνασιάρχου, διηγήθηνεν ἐπὶ πενταετίαν τὸ Ἱδιωτικὸν Γυμνάσιον «Λύκειον Ἀθηνῶν» τοῦ Ἰωάννου Νούσια (1968-1973).

Συγγραφικὴ δρᾶσις.

Ἐξέδωσε : 1) «Μονσικὸν Ἀγιασματάριον», χρήσιμον βοήθημα διὰ τὴν εὔκολον ἐκμάθησιν ὑπὸ τῶν ἱεροσπουδαστῶν τῶν ψαλλομένων κατὰ τὰς Ἱερὰς Ἀκολουθίας καὶ τὰ Ἱερὰ Μυστήρια. Ἀθῆναι 1951.

Ἐξέδωσε διὰ τοῦ πολυγράφου βοηθήματα διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον ἐκτέλεσιν ὑπὸ τῆς χορωφδίας καὶ τῶν μαθητῶν τῆς P.E.S. «Ἀπάντησις Θ. Λειτουργίας» ἐξ 120 σελίδων, περιέχον ἀπαντα τὰ ψαλλόμενα κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν καὶ «Μεγάλην Τεσσαρακοστήν», περιέχουσαν Ἀκάθιστον "Υμνον, Ἀπόδειπνον καὶ Προηγιασμένην.

Συνεργασθεὶς μετὰ τῶν συναδέλφων τοῦ Ἀ. Λεβαντῆ καὶ Ἰ. Νούσια, συνέθεσε τὸ βιβλίον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας «Χαρούμενες φωνές», εἰς τὸ ὅποιον διακεκριμένην θέσιν κατέχουν τὰ πασίγνωστα καὶ καθιερωθέντα διὰ τὴν μελφοτάτην των τραγούδια του : «"Υμνος τῶν Χριστουγέννων», «Τὰ νιάτα», «Ψαλμὸς 102ος» καὶ τὸ «Δισκοπότηρο τῆς Ἀγίας Σοφίας».

Έδημοσίευσε τὴν «Ιστορίαν τῆς Ρ.Ε.Σ» κατὰ τὰ ἔτη 1919-1969 εἰς τὸν πανηγυρικὸν τόμον ἐπὶ τῇ 125ετηρίδι τῆς Ρ.Ε.Σ (1844-1969).

Εἰς τὸν Α' τόμον τῆς «Ριζαρείου Ἐκκλ. Παιδείας» ἐδημοσίευσεν ἐργασίαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ τοῦ Ἀλ. Παπαδιαμάντη».

Ἄπο πενταετίας εἶναι τακτικὸς συνεργάτης τῶν περιοδικῶν «Ἀπολύτρωσις» Κερκύρας καὶ «Οσιος Νίκων» Σπάρτης, εἰς τὰ δημοσιεύει ἄρθρα θρησκευτικά, φιλολογικὰ καὶ μουσικά.

Παναγιωτόπουλος - Κοῦρος Δημήτριος τοῦ Ἰωάννου, ὁ καὶ γράφων ταῦτα. Υἱὸς τοῦ καλλικελάδου πρωτοψάλτου, ἀφθάστου ἐκτελεστοῦ τῶν δημοτικῶν μας ἀσμάτων, μουσικολόγου καὶ ἀγιογράφου Ἰωάννου Παναγιωτόπουλου - Κούρου, ἐγεννήθη εἰς Τρίπολιν Ἀρκαδίας τὸ ἔτος 1919. Ἐπεράτωσε τὰς Γυμνασιακάς του σπουδὰς εἰς τὴν γενέτειράν του, σπουδάζων καὶ τὴν μουσικὴν πλησίον τοῦ πατρός του καὶ εἰς τὴν Φιλαρμονικὴν Ἐταιρείαν Τριπόλεως. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 1938, τῇ προτροπῇ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ὡδείου Ἀθηνῶν Φ. Οἰκονομίδου καὶ μὲν ὑποτροφίαν τοῦ ἀειμνήστου Γ. Νάζου, ἐσπούδασεν ἐπὶ δύο ἔτη εἰς τὸ Ὡδεῖον Ἀθηνῶν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν (1938-1940).

Διέκοψε τὰς μουσικάς του σπουδὰς λόγῳ στρατεύσεώς του καὶ στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν γραμμήν τῶν πρόσων.

Ἐφοίτησε κατὰ τὴν Γερμανοϊταλικὴν κατοχὴν εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν Ἀκαδημίαν Τριπόλεως καὶ ἔψαλλε εἰς διαφόρους Ἰ. Ναοὺς τῆς πόλεως. Ἐγκατεστάθη εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκ τῆς Μαρασλείου Παιδ. Ἀκαδημίας ἔτυχε τὸ ἔτος 1945 Ἀπολυτηρίου μὲ βαθμὸν «Λίαν καλῶς».

Τὸ ἔτος 1944 ἔλαβεν ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸν Ὡδεῖον τὸ Πτυχίον τῆς Βυζ. Μουσικῆς μὲ τὸν βαθμὸν «Ἀριστα». Ἐπίσης τὸ ἔτος 1950 ἔλαβε πτυχίον Ἐνοργανώσεως καὶ Διευθύνσεως Μπάντας μὲ τὸν βαθμὸν «Ἀριστα».

Διωρίσθη εἰς τὴν Ἐκκλ. Σχολὴν Κορίνθου τὴν 3-3-1950 καὶ μετετέθη εἰς τὴν Ρ.Ε.Σ κατόπιν διαγωνισμοῦ τὴν 5-10-1962, εἰς ἣν ὑπηρετεῖ μέχρι σήμερον.

1984.

Συγγραφικὴ δρᾶσις

Ἐξέδωσε τὰ κάτωθι ἔργα :

1) Μουσικὸν Ἐγκόλπιον Ἱερέως α' ἔκδοσις 1950

» » » β' ἔκδοσις 1963

2) Συλλογὴ ἀσμάτων Κατηγ. Σχολείου 1953

3) Βυζαντινὴ Ἱερὰ Υμνοδία (Αναστασιματάριον)

α' ἔκδοσις 1954

» » » β' ἔκδοσις 1978

4) Ἀκάθιστος Υμνος 1959

καὶ 5) Βυζαντινὴ Ἱερὰ Υμνοδία (Λειτουργία)

1967

Θεοφάνεια Μ. Εβδομάδας.

Τὸ συμπέρασμα, ἐκ τῆς ἀμυδρᾶς διὰ τῶν ἀσθενῶν μοι δυνάμεων σκιαγραφήσεως τῶν διδαξάντων τὴν Μουσικὴν ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Ρ.Ε.Σ μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, εἶναι ὅτι τὸ Δ. Συμβούλιον αὐτῆς κατὰ τὴν ἀξιόλογον διαδρομήν της, πονοῦν, μοχθοῦν καὶ ἐργαζόμενον πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ τῶν ἀοιδίμων Ριζαρῶν, ἀνέθετε τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος εἰς διαπρεπεῖς μουσικάς φυσιογνωμίας τῆς ἐποχῆς, ἡ ἀκτινοβολία τῶν ὁποίων ἐφώτιζε καὶ καθωδήγει τὰς εὐπλάστους μαθητικάς ψυχὰς καὶ ἡ διδασκαλία των εὑρισκεῖ ζωηροτάτην ἀπήχησιν καὶ σπουδαίαν ἥσκει ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ψυχῶν των.

Οἱ Καθηγηταὶ οὗτοι ἐπὶ μακρὰ ἔτη, ἀμετακινήτως διδάσκοντες εἰς τὴν Σχολὴν καὶ ψάλλοντες μετὰ τῶν μαθητῶν των εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Σχολῆς, εὑρίσκοντο πλησίον τῶν μαθητῶν περισσότερον παντὸς ὄλιγοντος δὲ ἔχοντες μαθητάς, ἄριστα κατήρτιζον αὐτούς.

Διὰ τοῦ ἀρίστου καταρτισμοῦ καὶ τῆς κατὰ τὸ δυνατὸν τελείας μουσικῆς μορφώσεως, προσέφερον ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν γεραράν Ρ.Ε.Σ. Δικαίως τὰ δύναματα αὐτῶν γεραίρονται καὶ εὐφημοῦνται διὰ τὰς προσφοράς των εἰς τὴν Ἐθνικὴν καὶ Θρησκευτικὴν παιδείαν, τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἐθνος.

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Στρ. Κηφισίων & Βίοι ο.ε.

24.62.631

ΤΑΤΟ·Ι·ΟΥ 444 (Στάση Δεκέλεια) - ΑΕΡΟΔΡΟΜΕΙΟΝ

